

79. Factoring en de reikwijdte van de Wwft

MR. M. VAN OOSTEN EN MR. DRS. C. RIEKERK

In de praktijk speelt de vraag of factoring onder de reikwijdte van de Wwft valt. Indien dat het geval is, zijn anti-witwasregels van toepassing op factoringmaatschappijen. Dit laat zich in de praktijk echter niet eenvoudig en eenduidig beantwoorden. In dit artikel gaan de auteurs verder in op de beantwoording van deze vraag en laten zij hierbij verschillende factoringvormen de revue passeren.

1. Inleiding en afbakening

De ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving rondom het voorkomen en het bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering volgen elkaar de laatste jaren in hoog tempo op. Ondernemingen die actief zijn binnen de financiële sector vormen een groep die heel snel binnen het bereik van deze regelgeving valt, denk onder andere aan banken, betaalinstellingen en beleggingsondernemingen. In Nederland zijn regels rondom anti-witwassen en het voorkomen van terrorismefinanciering, die van oorsprong een Europese herkomst hebben, primair verankerd in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).¹ In tegenstelling tot 'financiële ondernemingen' die expliciet onder de reikwijdte van de Wwft zijn gebracht, rijst in de praktijk de vraag of de Wwft ook van toepassing is op marktpartijen die factoringdiensten (hierna: factoringmaatschappijen) in Nederland verlenen.

Wij gaan in dit artikel verder in op dit onderwerp en formuleren een antwoord op deze vraag. Allereerst bespreken wij de verschillende verschijningsvormen van factoring in de praktijk (par. 2). Wij beperken ons daarbij uitsluitend tot de hoofdlijnen en tot de civielrechtelijke componenten die hieraan verbonden zijn voor zover dit noodzakelijk is voor de beantwoording van de hiervoor beschreven vraag.² Vervolgens beschrijven wij het relevante juridisch kader uit de Wwft en overige relevante wet- en regelgeving (par. 3).

Op basis hiervan analyseren wij de in paragraaf 2 besproken verschijningsvormen van factoring aan de hand van de relevante kaders van de Wwft en formuleren wij een antwoord op de vraag of, en, zo ja, welke factoringvormen naar onze mening binnen de reikwijdte van de Wwft vallen (par. 4). Wij sluiten dit artikel af met enkele opmerkingen (par. 5).

In dit artikel staat de toepasselijkheid van de Wwft op factoringmaatschappijen centraal. In de praktijk kunnen daarnaast ook verschillende financieeltoezichtrechtelijke aspecten een rol spelen bij het verlenen van factoringdiensten. Het valt buiten de reikwijdte van dit artikel om deze aspecten inhoudelijk te bespreken, maar wij stippen deze aspecten graag kort aan. Een factoringmaatschappij zal zich in de praktijk de vraag moeten stellen of haar factoringdienstverlening zodanig is vormgegeven dat er mogelijk (i) sprake is van het aanbieden van krediet aan consumenten (B2C) en/of (ii) betaaldiensten worden verleend.³ Indien daarvan sprake is, zal hiervoor in beginsel een vergunning nodig zijn van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) als 'aanbieder van krediet' en/of De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) als 'betaalinstelling', tenzij een factoringmaatschappij gebruik kan maken van een uitzondering van of vrijstelling op een dergelijke vergunningplicht.⁴

1 Het Europees regelgevend kader ter voorkoming van witwassen is in Nederland neergelegd in de Wwft, dat weer nader is uitgewerkt in het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 en de Uitvoeringsregeling Wwft. Daarnaast zijn diverse Wwft-leidraden gepubliceerd, onder meer door de AFM en DNB als toezichthouders op de Nederlandse financiële markten.

2 Het inzoomen op de civielrechtelijke aspecten valt buiten het doel en strekking van dit artikel. Voor een verdere (civielrechtelijke) uiteenzetting van factoring verwijzen wij naar: A.J. Verdaas, *Factoring* (Financieel Juridische Reeks 12), Zutphen: Uitgeverij Paris 2018, en J. Beuving, *Factoring* (Bankjuridische Reeks 42), Amsterdam: Uitgeverij NIBE-SVV 2001.

3 Het gaat hierbij om verstrekking van 'krediet' zoals bedoeld in art. 1:1 Wet op het financieel toezicht (Wft). Onder 'consument' wordt verstaan een niet in uitoefening van zijn bedrijf of beroep handelende natuurlijke persoon (aan wie een financiële onderneming een financiële dienst verleent); zie ook art. 1:1 Wft. Van het 'verlenen van betaaldiensten' kan onder meer sprake zijn als een factoringmaatschappij gelden ontvangt die uiteindelijk bedoeld zijn voor derden en aan deze derden worden doorbetaald.

4 Zie in dit verband art. 2:60 en art. 2:3a Wft waarin beide vergunningplichten zijn vastgelegd. In nog iets verder verwijderd verband dient een factoringmaatschappij mogelijk ook nog aandacht te besteden aan de vraag of wordt bemiddeld in krediet. Indien daarvan sprake is, kan dit mogelijk leiden tot een vergunningplicht als 'bemiddelaar' zoals vastgelegd in art. 2:80 Wft.

2. Verschillende verschijningsvormen van factoring

2.1 Algemeen

‘Factoring’ is geen vastomlijnd begrip en komt in die zin geen zelfstandige juridische betekenis toe. Het begrip ‘factoring’ is eigenlijk een verzamelnaam voor verschillende soorten diensten waarbij vorderingen van een onderneming centraal staan. Onder factoring worden vaak ook incassodiensten en debiteurenbeheer begrepen. Deze administratieve, c.q. beheerdiensten, die verband houden met de voldoening van vorderingen, zien wij los van de in dit artikel te bepreken vormen van factoring en blijven in dit artikel verder buiten beschouwing.⁵

2.2 Verschillende vormen van factoring in Nederland

In de praktijk in Nederland is factoring in de kern terug te voeren op drie vormen. De eerste vorm betreft de verkoop en overdracht van vorderingen door een onderneming aan de factoringmaatschappij, waarbij die onderneming daarvoor een koopsom ontvangt. De tweede vorm heeft betrekking op het financieren van vorderingen van een onderneming door middel van een kredietlijn, waarbij de factoringmaatschappij zekerheid van de onderneming verkrijgt in de vorm van een pandrecht op vorderingen. Een derde, iets minder bekende variant van factoring, betreft *reverse* factoring. Ook deze vorm van factoring wordt aangeboden door factoringmaatschappijen (en overigens ook banken) en heeft betrekking op de overgang van vorderingen op grond van contractuele subrogatie. Hieronder worden enkele relevante aspecten en kenmerken van ieder van deze drie factoringvormen op hoofdlijnen beschreven.

2.2.1 Eerste factoringvorm – verkoop en overdracht van vorderingen

Het primaire kenmerk van deze factoringvorm is dat de onderneming (een deel van) zijn vorderingen, al dan niet op continue basis, verkoopt en overdraagt aan de factoringmaatschappij.⁶ Het gevolg hiervan is dat de vorderingsrechten overgaan op de factoringmaatschappij. In de prak-

tijk wordt daarbij zowel met openbare als met stille cessie gewerkt.

Voor de eigendomsverwerving van de vorderingen zal de factoringmaatschappij een koopsom verschuldigd zijn aan de onderneming die deze vorderingen verkoopt. In de praktijk wordt veel gewerkt met een bevoorschottingspercentage om de hoogte van de concrete koopsom van een vordering te bepalen. Vorderingen worden veelal in bulk overgedragen, waarvoor een totale koopsom wordt overeengekomen. Dit is een percentage van de totale nominale waarde van de vorderingen die worden overgedragen. Er zijn in de praktijk verschillende manieren op basis waarvan de te bevoorschotten koopsom wordt berekend en wordt voldaan. Deze zijn in de kern echter terug te voeren op het uitgangsprincipe dat een factoringmaatschappij vorderingen met een ‘korting’ ten opzichte van de oorspronkelijke nominale waarde koopt. Dit betreft een risicovergoeding voor de factoringmaatschappij die de onderneming bereid is te betalen voor deze dienstverlening van de factoringmaatschappij. Het voordeel van deze vorm van factoring is dat de onderneming op deze wijze snel zijn vorderingen te gelde (i.e. liquide) kan maken, waar de onderneming anders afhankelijk was geweest van het betalingsgedrag van zijn debiteuren. Zodoende verbetert de liquiditeitspositie van de onderneming en ook kunnen deze gelden daardoor bijvoorbeeld sneller worden aangewend voor nieuwe bedrijfsinvesteringen.⁷

2.2.1.1 Recourse-variant (mogelijkheid tot retrocessie)

Aan de overdracht van vorderingen kunnen bepaalde voorwaarden worden verbonden door partijen. Indien de overdracht van een vordering niet aan specifieke (contractuele) voorwaarden is verbonden, leidt dit ertoe dat het verhaalsrisico volledig en ongeclauseerd overgaat op de factoringmaatschappij. Stel dat de debiteur (schuldenaar van de vordering) faillieert na overdracht van een vordering maar vóór de voldoening ervan, dan zal dit voor rekening en risico van de factoringmaatschappij komen. In de praktijk worden daarom tussen de factoringmaatschappij en diens klant (de onderneming) in een factoringovereenkomst veelal ook afspraken gemaakt over hoe om te gaan met het verhaalsrisico van vorderingen, in het bijzonder het insolventierisico. De eerste variant is dat partijen overeenkomen dat dit risico voor rekening en risico van de factoringmaatschappij komt (zogenaamde *non-recourse*). De niet-betaling van een vordering wordt dan financieel gedragen door de factoringmaatschappij. Bij de tweede variant maken de factoringmaatschappij en de onderneming afspraken over de mogelijkheid om vorderingen terug te verkopen of de koopovereenkomst te ontbinden en vorderingen terug te

5 In dit verband is het ook relevant te vermelden dat factoringmaatschappijen, in het bijzonder als er ook incassodiensten worden verleend, er rekening mee dienen te houden dat de *Wet kwaliteit incassodienstverlening* naar verwachting ergens in juli 2023 in werking zal treden. De *Wet kwaliteit incassodienstverlening* heeft, kort gezegd, betrekking op (private) buitengerechtelijke incassowerkzaamheden (ook na overdracht van de vordering) die erop gericht zijn op de voldoening van openstaande vorderingen door natuurlijke personen (i.e. consumenten). In het wetsvoorstel is ook een registratieplicht opgenomen voor aanbieders of verrichters van deze buitengerechtelijke incassowerkzaamheden.

6 In de factoringovereenkomst die tussen de factoringmaatschappij en diens klant (de onderneming) wordt overeengekomen, wordt veelal afgesproken aan welke criteria een vordering dient te voldoen om in aanmerking te komen voor een cessie. Zo kan bijvoorbeeld worden overeengekomen dat een vordering niet voor overdracht in aanmerking komt als de debiteur (schuldenaar van de vordering) (de hoogte van) de vordering betwist, of als een vordering ouder is dan bijvoorbeeld 45 of 60 dagen.

7 Een voordeel dat hierbij ook om de hoek komt kijken is dat deze vorderingen van de balans van de onderneming kunnen worden gehaald (balansverkorting), waarmee de financiële balansverhoudingen kunnen worden verbeterd.

leveren op het moment dat deze oninbaar blijken.⁸ Dit wordt ook wel ‘retrocessie’ (zogenaamde *recourse*) genoemd. De mogelijkheden waaronder tot retrocessie door een factoringmaatschappij kan worden overgegaan, worden nader in de factoringovereenkomst uitgewerkt. Dit kan bijvoorbeeld uitsluitend gerelateerd zijn aan het insolventierisico, maar kan ook breder worden toegepast, bijvoorbeeld op verschillende vormen van debiteurenrisico.

2.2.2 Tweede factoringvorm – kredietverstrekking met pandrechten op (onderliggende) vorderingen

De tweede in de praktijk veel voorkomende factoringvorm kent een andere juridische opzet dan de hiervoor besproken bevoorschottingsvariant (verkoop en overdracht van vorderingen). Bij deze tweede factoringvorm gaat het om het verstrekken van een krediet door de factoringmaatschappij aan een onderneming, die ter versterking van de verhaalspositie van de factoringmaatschappij pandrechten vestigt op (een deel van) zijn vorderingen.⁹ Met krediet wordt hierbij bedoeld dat de factoringmaatschappij een geldsom beschikbaar stelt die op enig moment weer moet worden terugbetaald en waarover de onderneming veelal ook rente verschuldigd zal zijn.¹⁰

In dit artikel zijn drie factoringvormen nader beschreven en geanalyseerd op de aanwezigheid van financieringselementen om een mogelijke toepassing van de Wwft vast te stellen

Afhankelijk van de afspraken tussen de factoringmaatschappij en de onderneming, zal een factoringmaatschappij doorlopend financieren tot maximaal 100% van de nominale waarde van de vorderingen die door de factoringmaatschappij onder het arrangement worden geaccepteerd en waarop door de onderneming een pandrecht wordt gevestigd. Ook bij deze factoringvorm zal de opzet doorgaans zo zijn dat de vorderingen door de debiteuren aan de factoringmaatschappij worden voldaan. Indien een vordering openbaar is verpand, gaat de mededeling van de verpanding veelal gepaard met een instructie om het bedrag te betalen op een bankrekening die ten name is gesteld de factoring-

maatschappij. Bij een stille verpanding wordt vanzelfsprekend geen mededeling van de verpanding gedaan, maar wordt doorgaans door de onderneming aan de debiteur van de vordering de instructie gegeven om te betalen op de bankrekening van de factoringmaatschappij. Door de voldoening van een vordering aan de factoringmaatschappij zal de hoogte van de financiering aan de onderneming met eenzelfde bedrag worden verminderd, omdat de ontvangen gelden worden aangewend voor aflossing. Bij deze factoringvorm is de hoogte van de financiering direct gekoppeld aan de omvang van de totale vorderingenportefeuille van de onderneming die onder het factoringarrangement is gebracht. Dit zijn communicerende vaten waardoor deze wijze van factoring zich kenmerkt door een flexibele financieringsvorm die meebeweegt met de financieringsbehoefte van de onderneming.

2.2.3 Derde factoringvorm – reverse factoring

Bij ‘reverse factoring’ gaat, net als bij de eerste factoringvorm, de vordering over op de factoringmaatschappij, maar vindt dit plaats via contractuele subrogatie die wordt overeengekomen tussen de factoringmaatschappij en een debiteur van één of meer vorderingen.¹¹ Deze verkoop en overdracht van vorderingen wordt bij reverse factoring dus niet met de schuldeiser overeengekomen, dit in tegenstelling tot de eerste factoringvorm. Anders dan bij de meer traditionele factoring op basis van verkoop en overdracht van vorderingen (de eerste factoringvorm), wordt bij reverse factoring vooral gekeken naar de financiële gezondheid van de debiteur van de vordering(en). Door juist naar debiteuren te kijken, kunnen kleinere bedrijven die bijvoorbeeld niet voor één van de hiervoor besproken factoringvormen in aanmerking komen, wel in aanmerking komen voor reverse factoring. Bij deze factoringvorm gaat het veelal uitsluitend om vooraf goedgekeurde niet-betwiste vorderingen met betrekking tot één of enkele debiteuren die voor reverse factoring in aanmerking komen. Op deze manier wordt de kans op niet-betaling door een debiteur tot een minimum beperkt. De kredietwaardigheid van de debiteur staat bij reverse factoring aldus centraal, maar dat neemt niet weg dat ook bij deze factoringvorm uiteindelijk de bevoorschotting van de onderneming (schuldeiser) centraal staat.

Bij reverse factoring door de factoringmaatschappij wordt in de eerste plaats de factoringovereenkomst aangegaan met de debiteur van de vordering(en). Deze factoringvorm is gebaseerd op contractuele subrogatie, waarbij de vordering op een derde overgaat krachtens een overeenkomst tussen deze derde die de vordering voldoet (in dit geval de factoringmaatschappij) en de debiteur van de vordering. Voor deze vorm van overgang van een vordering is wel

8 In de praktijk zal in de factoringovereenkomst een ontbindende voorwaarde worden opgenomen voor bepaalde specifieke gevallen, waarin bij het intreden daarvan, bijvoorbeeld ingeval van insolventie of faillissement van de debiteur, de koopovereenkomst voor deze specifieke vordering(en) wordt ontbonden en de klant de koopsom (het bevoorschotte bedrag) hiervoor aan de factoringmaatschappij dient terug te betalen.

9 Het kan hierbij gaan om het vestigen van stille of openbare pandrechten. Welke vorm wordt gekozen zal afhangen van de vraag of de onderneming in kwestie bij zijn debiteuren bekend wil maken dat zijn vorderingen aan een derde zijn verpand.

10 Deze vorm van factoring zorgt bij de onderneming niet voor balansverkortening omdat vorderingen niet van de balans verdwijnen. De financiering door de factoringmaatschappij zal op de passivazijde van de balans van de onderneming als vreemdvermogenspositie worden opgenomen.

11 Dit vindt plaats op basis van art. 6:150 aanhef en sub d Burgerlijk Wetboek, waarin is bepaald dat een vordering bij wijze van subrogatie op een derde overgaat krachtens een overeenkomst tussen de derde die de vordering voldoet (zijnde de factoringmaatschappij) en de schuldenaar van de vordering.

vereist dat de crediteur (zijnde de partij die diensten en/of goederen heeft geleverd) op het tijdstip van de voldoening van zijn vordering van deze subrogatie in kennis was gesteld. Dit is één van de redenen dat in de praktijk bij *reverse* factoring ook de schuldeiser partij wordt bij de factoringovereenkomst. In deze overeenkomst zullen onder meer ook afspraken worden gemaakt over de vergoeding die de factoringmaatschappij aan de schuldeiser in rekening brengt (ook wel factorloon genoemd).

Nadat de factoringmaatschappij de vordering(en) op een bepaalde debiteur via subrogatie heeft overgenomen en de vereisten rondom in kennisstelling in acht zijn genomen, wordt de afgesproken koopsom van de vordering door de factoringmaatschappij vrijwel direct aan de schuldeiser voldaan. Ook in deze opzet kan de vergoeding voor de factoringmaatschappij verwerkt zijn in de lagere koopsom dan de nominale waarde van betreffende vordering. Omdat doorgaans korte betalingstermijnen worden overeengekomen waarbinnen de factoringmaatschappij de koopsom(men) aan de onderneming (de schuldeiser) voldoet, wordt voorkomen dat deze onderneming lang op zijn geld moet wachten. Het is vervolgens de debiteur die de vordering betaalt aan de factoringmaatschappij, waarbij de oorspronkelijk tussen de onderneming en de debiteur overeengekomen betalingstermijnen leidend zijn.

3. Relevante juridisch kader Wwft

In de vorige paragraaf hebben wij drie factoringvormen nader beschreven. Voordat wij deze verschillende factoringvormen vanuit Wwft-perspectief analyseren, wordt in deze paragraaf het relevante Wwft-kader beschreven.

De Wwft kent twee relevante categorieën regels. Deze regels hebben enerzijds betrekking op het aangaan van een ‘zakelijke relatie’ en anderzijds op de uitvoering van transactiemonitoring gedurende deze ‘zakelijke relatie’.¹² Deze regels zijn gedetailleerd en ook ingrijpend voor ondernemingen die daarmee te maken krijgen. De organisatiekosten van het cliëntenonderzoek en de transactiemonitoring zijn voor een onderneming belastend en er is altijd het risico dat de Wwft onvoldoende wordt nageleefd, met als gevolg dat een onderneming wordt geconfronteerd met handhaving. Verder kan een lange ‘customer journey’ bij de klantacceptatie vanwege uitvoering van het cliëntenonderzoek ervoor zorgen dat potentiële klanten gedurende dat proces afhaken. Vanuit dat perspectief is het voor dienstverleners die vormen van factoring aanbieden dus relevant om te weten of zij met die activiteiten binnen of buiten de reikwijdte van de Wwft vallen.

12 Een ‘zakelijke relatie’ wordt in art. 1 lid 1 sub b Wwft gedefinieerd als ‘zakelijke, professionele, of commerciële relatie tussen een instelling en een natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap, die verband houdt met de professionele activiteiten van die instelling en waarvan op het tijdstip dat het contact wordt gelegd, wordt aangenomen dat deze enige tijd zal duren’.

Art. 1a Wwft beschrijft de kring van actoren die binnen de reikwijdte van die wet vallen. Dat betreft primair banken en nader omschreven ‘financiële ondernemingen’ en tevens entiteiten die bepaalde beroepsactiviteiten verrichten (zoals bijvoorbeeld de belastingadviseur, advocaat, makelaar of kunsthandelaar). De factoringmaatschappij is geen onderneming die in deze categorie van ‘instellingen’ is ondergebracht.¹³ Ook is factoring geen zelfstandige activiteit die in dit verband in art. 1a Wwft is vermeld.

De factoringactiviteit wordt echter wel indirect genoemd en zo ontstaat de link met de Wwft. Onder ‘financiële ondernemingen’ in de zin van art. 1a Wwft worden namelijk onder meer begrepen: ‘*degenen die, geen bank zijnde, in hoofdzaak hun bedrijf maken van het verrichten van een of meer van de werkzaamheden opgenomen onder de punten 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12 en 14 van bijlage I bij de richtlijn kapitaalvereisten*’.¹⁴ De Richtlijn kapitaalvereisten (CRD IV)¹⁵ geeft voorschriften met betrekking tot de uitoefening van het bankbedrijf en het prudentieel toezicht op banken (en beleggingsondernemingen). Bijlage I van CRD IV beschrijft de gereguleerde activiteiten. Activiteit 2 van bijlage I van CRD IV is als volgt geformuleerd: ‘*Verstreken van leningen, waaronder consumentenkrediet, kredietovereenkomsten met betrekking tot onroerend goed, factoring (met of zonder regres), financiering van commerciële transacties (met inbegrip van voorschotten)*’. De Engelse tekst van deze bepaling luidt als volgt: ‘*Lending including, inter alia: consumer credit, credit agreements relating to immovable property, factoring, with or without recourse, financing of commercial transactions (including forfeiting)*’.¹⁶

Door de koppeling van de ‘financiële onderneming’ in de zin van de Wwft met deze geclausuleerde factoringactiviteit, wordt duidelijk dat er vormen van factoring zijn die binnen het bereik van de Wwft kunnen vallen. Noch in de Wwft zelf, noch in de wetsgeschiedenis wordt dit verder verduidelijkt, waardoor voor dit factoringonderdeel verdere aanknopingspunten en toelichting ontbreken. Ook de vierde en vijfde anti-witwas richtlijn (AMLD4 en AMLD5) die de meest recente aanpassingen vormen van het Europees regelgevend kader ter voorkoming van witwassen, voorzien niet in nadere duiding van het bereik

13 Een ‘instelling’ in de zin van de Wwft is een bank, andere financiële onderneming, of natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap handelend in het kader van zijn beroepsactiviteiten, waarop deze wet ingevolge art. 1a Wwft van toepassing is (zie art. 1 lid 1 sub b Wwft).

14 Zie art. 1a lid 3 sub a Wwft.

15 Richtlijn (EU) nr. 2013/36 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013, PbEU 27 juni 2013, L176/338.

16 In de opsomming van Activiteit 2 van bijlage 1 CRD IV wordt ook gesproken over ‘financiering van commerciële transacties (met inbegrip van voorschotten)’. CRD IV geeft geen verdere toelichting op dit onderdeel. Naar onze mening dient deze sub-vorm van het ‘verstrekken van leningen’ echter te worden onderscheiden van ‘factoring (met of zonder regres)’. Het financieren van commerciële transacties is immers weer iets anders dan factoring omdat bij een dergelijke financiering een transactie centraal staat, terwijl bij factoring juist vorderingen centraal staan die liquide worden gemaakt.

in relatie tot ‘financiële instellingen die geen bank zijn’. Er is slechts de verwijzing naar genoemde bijlage I van CRD IV.¹⁷ Naast AMLD4 en AMLD5 zijn de *FATF Recommendations* een gezaghebbende bron voor de regelgeving ter voorkoming van witwassen.¹⁸ Deze aanbevelingen vormen namelijk de blauwdruk voor die regelgeving en factoring wordt daarin niet beschreven als een zelfstandige activiteit die een witwasrisico oplevert. Factoring wordt wel genoemd als een mogelijk voorbeeld van het verstrekken van leningen (*‘lending’*), waarbij met betrekking tot die activiteit wordt onderkend dat daar witwasrisico’s aan verbonden zijn.

Ook bij verder uitzoomen naar de CRD IV zien wij geen aanwijzing over de kwalificatie van factoring in het licht van witwassen. Sterker, de richtlijn voorziet niet in een concrete uitleg van het begrip ‘factoring’ waarnaar in bijlage I van die richtlijn verwezen wordt. Noch in de voorschriften, noch in de overwegingen wordt beschreven wat de ratio is van het opnemen van factoring als activiteit 2 van de bancaire activiteiten opgesomd in bijlage I van CRD IV. Uit de tekst van de CRD IV zijn met betrekking tot factoring wel twee punten op te merken. In de eerste plaats wordt factoring genoemd als bijzondere vorm van het verstrekken van leningen. Het wordt derhalve genoemd in de context van kredietverlening en niet als een zelfstandige activiteit. In de tweede plaats wordt duidelijk dat factoring als vorm van het verstrekken van leningen, zowel met als zonder overname van het debiteurenrisico (‘met of zonder regres’) kan geschieden. Dat tweede punt leert daardoor ook dat het onderscheid ‘met of zonder regres’ geen onderscheidend criterium is om vast te stellen of een factoringactiviteit onder bijlage I van CRD IV valt.

Of factoring onder de reikwijdte van de Wwft valt hangt af van de vraag of deze bedrijfsactiviteiten (onder de noemer ‘factoring’) kredietelementen bevatten, op basis waarvan kan worden vastgesteld of door een factoringmaatschappij geldleningen worden verstrekt

Met betrekking tot de vraag of factoring binnen de reikwijdte van de Wwft valt, is het enkele gebruik van de term ‘factoring’ door een dienstverlener niet bepalend. Daarvoor moeten de concrete activiteiten worden beoordeeld. Zodra er sprake is van de relevante activiteiten als beschreven in bijlage I van CRD IV, komt de betrokken factoringactiviteit binnen de reikwijdte van de Wwft te vallen. Factoring

die gepaard gaat met kredietverlening valt naar ons inzicht daardoor zonder meer binnen het bereik van de Wwft. Anderzijds is er voor vormen van factoring die niet gepaard gaan met kredietverlening, geen houvast met betrekking tot de toepassing van de Wwft. Uit de formulering van activiteit 2 in bijlage I CRD IV kan worden afgeleid dat die vorm niet onder de reikwijdte van de Wwft valt. De verwijzing naar bepaalde activiteiten uit bijlage I CRD IV lijkt primair bedoeld om bepaalde vormen van kredietverlening binnen het bereik van de Wwft (en AMLD4) te brengen in de situatie dat dit wordt aangeboden door financiële instellingen die geen bank zijn.

4. De toepasselijkheid van de Wwft op factoring

4.1 Algemeen

Uit het voorgaande komt naar voren dat uitsluitend factoring die een vorm van kredietverlening omvat onder de Wwft valt. Mede tegen de achtergrond van het feit dat factoring geen vastomlijnde betekenis heeft en zich niet in één juridisch jasje laat passen, betekent dit dat de factoringmaatschappij bij het beantwoorden van de vraag of de Wwft op haar van toepassing is, iedere aangeboden factoringvorm moet beoordelen op de aanwezigheid van kredietelementen. Van een bepaalde factoringvorm kan niet op voorhand per definitie worden geconcludeerd dat deze wel of niet onder de toepasselijkheid van de Wwft valt. Dit dient altijd te worden beoordeeld aan de hand van de feitelijke bedrijfsactiviteiten die onder de noemer ‘factoring’ worden aangeboden, waarbij alle kenmerken en elementen die mogelijk wijzen op eventuele kredietverstrekking moeten worden betrokken. Desalniettemin zijn er uitspraken te doen over de vraag of de drie factoringvormen zoals eerder in dit artikel besproken binnen de reikwijdte van de Wwft vallen.

4.2 Eerste factoringvorm – verkoop en overdracht van vorderingen

Het meest kenmerkende van deze factoringvariant betreft de verkoop en overdracht van vorderingen, waarbij de factoringmaatschappij een koopsom verschuldigd is die door partijen onderling wordt overeengekomen. Hierbij ligt de koopovereenkomst als juridische titel ten grondslag aan het beschikbaar stellen van een geldsom door de factoringmaatschappij aan de onderneming die gebruikmaakt van de factoringdienst. Dit is naar onze mening een belangrijk juridisch argument voor het uitgangspunt dat bij deze factoringvorm geen kredietelement aanwezig is. De geldsom wordt door de factoringmaatschappij immers niet beschikbaar gesteld aan de onderneming met het oog op terugbetaling daarvan op een later moment. Wij gaan er hierbij dan wel van uit dat er sprake is van een *non-recourse*-variant, waarbij het verhaals- en insolventierisico volledig overgaat op de factoringmaatschappij (op de *recourse*-variant gaan wij hierna nog verder in). Bij deze factoringvariant is het naar onze mening het meest zuiver om te spreken van ‘bevoorschotting’ en niet van financiering van de onderneming. Deze aanduiding dekt namelijk het meest de lading

17 Richtlijn (EU) nr. 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015, PbEU 5 juni 2015, L141/73 (vierde anti-witwasrichtlijn) en richtlijn (EU) nr. 2018/843 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van richtlijn (EU) nr. 2015/849, PbEU 19 juni 2018, L156/43 (vijfde anti-witwasrichtlijn).

18 Zie <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatfrecommendations.html>, p. 124.

omdat de onderneming via de verkoop en overdracht van zijn vorderingen aan de factoringmaatschappij deze snel liquide kan maken en over vrije geldmiddelen kan komen te beschikken. In de oorspronkelijke situatie (dus zonder tussenkomst van een factoringmaatschappij) had de onderneming langer op haar geld moeten wachten vanwege de reguliere betaaltermijnen en de afhankelijkheid van het betalingsgedrag van haar debiteuren.

De verkoop en overdracht van vorderingen als factoringvorm kenmerkt zich naar zijn aard als een vorm van liquiditeitsverschaffing zonder dat daar een kredietelement aanwezig is. Hierbij speelt nog de vraag of er mogelijk toch bepaalde elementen in de juridische opzet aanwezig zijn die op een vorm van krediet kunnen duiden, bijvoorbeeld de vergoeding voor een factoringmaatschappij in de vorm van rente voor het beschikbaar gestelde bedrag. Met vergoeding doelen wij dan op de vergoeding waarvoor een factoringmaatschappij in aanmerking komt als wederprestatie voor de levering van de betreffende factoringdienst. In de praktijk komen hierbij verschillende vergoedingsstructuren voor die in de kern veelal terug te voeren zijn op het principe dat een factoringmaatschappij de vorderingen koopt voor een prijs die lager ligt dan de oorspronkelijke nominale waarde. Hoeveel lager de prijs ligt, hangt af van verschillende factoren. Deze ‘afslag’ op de oorspronkelijke nominale waarde vindt plaats in het kader van de normale kooptransactie van de vorderingen. Het werken met een korting op de oorspronkelijke nominale waarde van een vordering herbergt geen kredietelement (het heeft bijvoorbeeld geen kenmerken van een rentevergoeding voor een beschikbaar gestelde lening) en is een afspraak tussen contractspartijen over de wederprestatie in het kader van de kooptransactie.

4.2.1 *Recourse-variant (mogelijkheid tot retrocessie)*

Een relevant aspect bij deze factoringvorm betreft de situatie waarin tussen de factoringmaatschappij en de onderneming een *recourse*-bepaling is opgenomen in de factoringovereenkomst. Op basis hiervan is een onderneming verplicht vorderingen terug te kopen indien deze door de factoringmaatschappij niet kunnen worden geïnd, bijvoorbeeld wanneer een debiteur in de periode tussen overdracht en betalingsmoment is gefailleerd (en in alle andere tussen partijen overeengekomen gevallen). In civielrechtelijke zin wordt ingeval van *recourse* de koopovereenkomst voor betreffende vordering(en) ontbonden of vorderingen worden terugverkocht (retrocessie), waardoor de onderneming de eerder ontvangen koopsom van deze specifieke vordering aan de factoringmaatschappij moet terugbetalen. Deze terugbetaling vindt plaats in het kader van een ongedaanmakingsverbintenis en niet uit hoofde van een geldleningsovereenkomst. Bij een dergelijke retrocessie zal dus sprake zijn van een situatie dat de onderneming een geldsom heeft ontvangen die, achteraf gezien, weer moet worden terugbetaald aan de factoringmaatschappij. In een dergelijke situatie bestaat ook de mogelijkheid dat de

factoringmaatschappij hiervoor kosten in rekening brengt. Ondanks dat bij retrocessie een geldbedrag moet worden terugbetaald, betekent dit naar onze mening niet per definitie dat bij deze factoringvorm met *recourse*, al dan niet achteraf gezien, sprake is van een kredietelement. Dit dient bij deze opzet wat ons betreft het uitgangspunt te zijn.

De AFM lijkt op dit onderdeel een iets andere mening te zijn toegedaan. In het rapport ‘Verkenning non-bancaire mkb-financiering’ merkt de AFM op dat factoringovereenkomsten waarbij sprake is van een zogenaamde *recourse*-bepaling de eigenschap van krediet hebben, waaronder de terugbetaling.¹⁹ Naar ons oordeel is dat echter niet zonder meer het geval. Allereerst is het relevant om te kijken naar de aard van de factoringrelatie tussen partijen bij deze factoringvorm en de bedoeling van partijen. Deze heeft naar zijn aard het kenmerk om te bevoorschotten aan de hand van de verkoop en overdracht van vorderingen en niet om krediet aan een onderneming te verstrekken. Dat is wat ons betreft ook het kenmerkende element van deze factoringvorm. Dat onder bepaalde omstandigheden een mogelijkheid tot retrocessie bestaat, betekent niet dat deze factoringvorm direct van kleur verschiet, laat staan dat het geldbedrag dat wordt terugbetaald in het kader van de retrocessie daarmee een vorm van krediet is. Als een factoringmaatschappij op voorhand haar huiswerk met betrekking tot een vorderingenportefeuille goed heeft gedaan, zal het aantal te retrocederen vorderingen ook tot een minimum beperkt zijn. Dit betekent dat mogelijk slechts een klein deel van het door de factoringmaatschappij aan een onderneming bevoorschotte bedrag zou moeten worden terugbetaald. Een ander relevant element om hierbij in aanmerking te nemen, is dat deze terugbetaling plaatsvindt in het kader van de ongedaanmaking van de eerdere koopovereenkomst met betrekking tot de gecedeerde vordering. Deze juridische grondslag verschilt wezenlijk met die van een geldleningsovereenkomst.

Het voorgaande betekent uiteraard niet dat in de praktijk van deze factoringvorm met *recourse* geen sprake kan zijn van een vorm van kredietverlening. Het is namelijk voorstelbaar dat bij deze factoringvorm met *recourse* er een kantelpunt aanwezig kan zijn waarbij deze omslaat naar een feitelijke vorm van kredietverstrekking door een factoringmaatschappij. Stel dat als gevolg van de afspraken tussen partijen in de factoringovereenkomst op continue basis een groot deel van de vorderingen wordt geretrocedeerd en hiervoor extra vergoedingen (onder welke noemer dan ook) in rekening worden gebracht door de factoringmaatschappij, bijvoorbeeld als vergoeding voor de periode dat dit geld beschikbaar was voor de onderneming – wat zou kunnen worden geduid als een verkapte vorm van rente – dan zijn dat aanknopingspunten dat er in die opzet wel sprake is van het verstrekken van krediet. Bij een dergelijke

¹⁹ AFM-rapport, ‘Verkenning naar non-bancaire mkb-financiering – Groeiende financieringsmarkt met risico’s voor kleine ondernemers’, 9 april 2021. Zie o.m. p. 15 van dit rapport.

beoordeling dienen alle relevante feiten en omstandigheden te worden betrokken.

4.2.2 Conclusie eerste factoringvorm

Wij komen daarom tot de conclusie dat de factoringvorm op basis van verkoop en overdracht van vorderingen – als uitgangspunt – geen kreditelementen bevat en dat als gevolg daarvan deze vorm van factoring in beginsel niet onder de Wwft valt.²⁰ Ook in het geval dat deze factoringvorm wordt aangeboden met een *recourse*-mogelijkheid, verschiet hij niet direct van kleur. Dat neemt niet weg dat deze factoringvorm met *recourse* in de praktijk zo kan zijn vormgegeven, dat er feitelijk wel bepaalde kreditelementen aanwezig zijn die uiteindelijk alsnog tot toepasselijkheid van de Wwft kunnen leiden. Dit zal (helaas) van geval tot geval moeten worden beoordeeld.

Met betrekking tot de vraag of factoring binnen de reikwijdte van de Wwft valt is het enkele gebruik van de term 'factoring' door een dienstverlener niet bepalend

Hiervoor hebben wij voor de vraag of de Wwft van toepassing is de situatie beschouwd die betrekking had op de juridische relatie tussen een factoringmaatschappij en een onderneming. Tot slot merken wij op dat het ook van belang is om de activiteiten van een factoringmaatschappij in relatie tot de debiteuren van de vorderingen in ogenschouw te nemen. Ondanks dat een factoringdienst niet Wwft-plichtig is, kan een factoringmaatschappij namelijk alsnog binnen het bereik van de Wwft komen te vallen op het moment dat consumentenkrediet wordt aangeboden.²¹ Het verstrekken van consumentenkrediet is ook opgenomen als activiteit 2 van bijlage I van CRD IV en wordt daarmee eveneens binnen de reikwijdte van de Wwft gebracht. Van het aanbieden respectievelijk verstrekken van consumentenkrediet kan bijvoorbeeld sprake zijn op het moment dat een factoringmaatschappij met debiteuren een regeling voor uitstel van betaling overeenkomt, waarvoor door de factoringmaatschappij ook een vergoeding in rekening wordt gebracht. In dergelijke omstandigheden zal van geval tot geval moeten worden beoordeeld of deze acti-

viteiten binnen de reikwijdte van zowel de Wwft als Wft vallen.²²

4.3 Tweede factoringvorm – kredietverstrekking met pandrechten op (onderliggende) vorderingen

Bij deze vorm van factoring gaat het om het verstrekken van krediet door de factoringmaatschappij. Dit krediet wordt verstrekt op basis van onderpand, namelijk de vorderingen, waarop door de onderneming ten behoeve van de factoringmaatschappij pandrechten worden gevestigd ter versterking van diens verhaalspositie. In deze opzet treedt de factoringmaatschappij op als financier van de onderneming door een geldbedrag beschikbaar te stellen in de vorm van krediet (waardoor een rekeningcourantverhouding ontstaat), waarvoor door de onderneming een vergoeding zal worden betaald in de vorm van rente. In deze opzet kan dan ook worden gesproken van 'kredietverstrekking' en niet van 'bevoorschotting', zoals dat wel het geval is bij de hiervoor besproken factoringvorm.

4.3.1 Conclusie tweede factoringvorm

Naar onze mening is het evident dat deze vorm van factoring binnen de reikwijdte van de Wwft valt, omdat deze activiteit binnen de omschrijving van activiteit 2 van bijlage I van CRD IV valt. Het gevolg hiervan is dat een factoringmaatschappij die factoring op basis van kredietverstrekking verleent, de Wwft moet toepassen en de daaruit voortvloeiende verplichtingen dient na te leven, waaronder het verrichten van cliëntonderzoek en transactiemonitoring. Bij deze factoringvorm wordt er veelal voor gekozen dat een debiteur de vordering bevrijdend betaalt aan de factoringmaatschappij, als gevolg waarvan de hoogte van de hoofdsom van de uitstaande lening aan de onderneming met een gelijk bedrag vermindert. Dit kenmerk doet geen afbreuk aan de conclusie dat de Wwft van toepassing is op deze factoringvorm.

4.4 Derde factoringvorm – Reverse factoring

Kenmerkend voor de laatste vorm van factoring is, kort gezegd, dat het de omgekeerde vorm is van de eerste factoringvorm die wij bespraken. Bij *reverse* factoring wordt vooral gekeken naar de financiële gezondheid van een debiteur waarmee primair, maar veelal ook samen met de onderneming (schuldeiser), een factoringovereenkomst wordt aangegaan. Ook bij deze factoringvorm staat de overgang van de vordering centraal, maar dan via een contractuele vorm van subrogatie. De geldbedragen die een factoringmaatschappij via deze factoringvariant beschikbaar stelt aan de onderneming vindt plaats onder deze titel. De factoringmaatschappij betaalt de overeengekomen koopsom voor de onderliggende vordering(en) aan de onderneming (de schuldeiser), waarna de factoringovereenkomst in de

20 Ook de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) trekt de conclusie dat de factoringvorm waarbij vorderingen worden gekocht van een onderneming, niet kwalificeert als een vorm van factoring waarbij sprake is van een geldlening of kredietverstrekking. Zie in dit verband de 'Gedragscode Kleinzakelijke Financiering' van de NVB van 1 juli 2018, onder het kernbegrip 'Financiering' op p. 6.

21 Het gaat hierbij om krediet dat wordt verstrekt aan 'consumenten' (zie hiervoor ook voetnoot 3 van dit artikel). Het begrip 'krediet' in art. 1:1 Wft valt uiteen in geldkrediet (onderdeel a van de definitie) en goederenkrediet (onderdeel b van de definitie), waarbij in dit geval het onderdeel geldkrediet van belang is: 'het aan een consument ter beschikking stellen van een geldsom, ter zake waarvan de consument gehouden is een of meer betalingen te verrichten'.

22 Er zal moeten worden onderzocht of dergelijke dienstverlening van een factoringmaatschappij op grond van art. 1:20 Wft buiten het bereik van de Wft valt. Indien dat inderdaad zo is, dient zich ook de vraag aan of dit betekent dat in het geval van een factoringmaatschappij de Wwft in een dergelijke situatie ook niet van toepassing is dan wel dient te zijn. De CRD IV biedt niet direct een antwoord op deze vraag.

vorderingsrechten van deze schuldeiser treedt en de debiteur de vordering(en) aan de factoringmaatschappij dient te voldoen. Mede indachtig hetgeen uiteengezet en betoogd is met betrekking tot de eerste factoringvorm, ontbreekt naar onze mening ook bij *reverse* factoring een kredietelement. De geldsom wordt door de factoringmaatschappij immers niet beschikbaar gesteld aan de onderneming met de bedoeling om op een later moment weer te worden terugbetaald, maar vindt plaats in het kader van de overdracht van een vordering op grond van contractuele subrogatie.

Anders dan bij de eerste factoringvorm die betrekking heeft op de ‘klassieke variant’ van de verkoop en overdracht van vorderingen, speelt bij *reverse* factoring de mogelijkheid tot retrocessie (dus een *recourse*-variant) eigenlijk niet. Bij *reverse* factoring wordt door de factoringmaatschappij namelijk eerst gekeken naar de financiële gezondheid van de debiteur en wordt daarnaast, van tevoren, overeengekomen dat het uitsluitend om niet-betwiste vorderingen gaat, hetgeen door een debiteur op voorhand schriftelijk wordt bevestigd. Daarmee wordt het debiteurenrisico dat een factoringmaatschappij loopt dus sowieso al geminimaliseerd.

4.4.1 Conclusie derde factoringvorm

Evenals bij de eerste factoringvorm die betrekking heeft op de verkoop en overdracht van vorderingen, zijn wij van mening dat *reverse* factoring (in beginsel) niet onder de reikwijdte van de Wwft valt. Deze vorm van factoring bevat geen elementen die als een vorm van kredietverlening zullen kwalificeren. In die zin is *reverse* factoring ook een ‘bevoorschottingsvariant’. Uiteraard blijft het ook bij deze vorm van factoring in de praktijk relevant om iedere concrete opzet van de desbetreffende dienst apart te beoordelen op kredietelementen, waarbij alle relevante kenmerken en elementen moeten worden betrokken. Maar gezien de aard van *reverse* factoring ligt het bij deze factoringvorm naar onze mening minder voor de hand dat daarbij kredietelementen aanwezig zullen zijn in de relatie tussen de factoringmaatschappij en de onderneming (als schuldeiser van de vordering).

Dit brengt ons tot slot bij *reverse* factoring ook nog op de relatie tussen de factoringmaatschappij en de debiteur. Net zoals wij onder onze conclusie bij de eerste factoringvorm hebben opgemerkt, kan de factoringmaatschappij alsnog binnen de reikwijdte van de Wwft vallen op het moment dat consumentenkrediet wordt aangeboden. Dit wordt voor een factoringmaatschappij mogelijk relevant op het moment dat deze met debiteuren, voor zover die als ‘consument’ kwalificeren, een regeling voor uitstel van betaling overeenkomt waarvoor door de factoringmaatschappij ook een vergoeding in rekening wordt gebracht.

5. Samenvatting en conclusie

In dit artikel staat de vraag centraal of de bedrijfsactiviteit ‘factoring’ binnen de reikwijdte van de Wwft valt, als

gevolg waarvan de anti-witwasregels van toepassing zijn op factoringmaatschappijen. Omdat het begrip factoring geen vastomlijnde betekenis toekomt, moet naar ons inzicht voor de beantwoording van deze vraag in de praktijk telkens worden gekeken naar de wijze waarop een factoringdienst is vormgegeven. Daarbij onderscheiden wij drie factoringvormen die veel voorkomen in Nederland, namelijk factoring via (i) de verkoop en overdracht van vorderingen (op basis van *non-recourse* en *recourse*), (ii) kredietverstrekking met pandrechten op (onderliggende) vorderingen en (iii) *reverse* factoring.

Of factoring onder de reikwijdte van de Wwft valt, hangt af van de vraag of deze bedrijfsactiviteiten (onder de noemer ‘factoring’) kredietelementen bevatten, op basis waarvan kan worden vastgesteld of door een factoringmaatschappij geldleningen worden verstrekt. Activiteit 2 van bijlage I van CRD IV, in verbinding met art. 1a Wwft, bepaalt immers dat partijen die geen bank zijn, maar in hoofdzaak hun bedrijf maken van het verstrekken van leningen, waaronder begrepen factoring (met of zonder regres), worden aangemerkt als een ‘financiële onderneming’ zoals bedoeld in art. 1a Wwft, met als gevolg dat op deze partijen de Wwft van toepassing is. Voor de volledigheid merken wij hierbij op dat door de afwezigheid van toelichtingen van de (Europese) wetgever een expliciete bevestiging van deze conclusie ontbreekt.

Tegen de hiervoor beschreven achtergrond hebben wij de drie verschillende factoringvormen nader geanalyseerd en bekeken of deze, naar hun aard, bepaalde financieringselementen bevatten op basis waarvan kan worden geconcludeerd dat de Wwft naar onze mening, als uitgangspunt, hierop van toepassing is. Onze conclusies laten zich schematisch weergegeven als volgt samenvatten:

Type factoring	Als uitgangspunt binnen de reikwijdte van de Wwft?
1a) Verkoop en overdracht van vorderingen op <i>non-recourse</i> basis	Nee
1b) Verkoop en overdracht van vorderingen op <i>recourse</i> basis	Nee (maar afhankelijk van de feitelijke vormgeving van de <i>recourse</i> -mogelijkheid mogelijk wel)
2) Kredietverstrekking met pandrechten op (onderliggende) vorderingen	Ja
3) <i>Reverse</i> factoring	Nee

In aanvulling op deze tabel benadrukken wij dat een factoringvorm, ondanks dat deze naar zijn aard in beginsel niet onder de reikwijdte van de Wwft zal vallen, in de praktijk bepaalde kredietelementen kan bevatten op basis waarvan moet worden vastgesteld dat er sprake is van het ‘verstrekken van leningen’ (of dat een andere dienst of een ander

product dan factoring wordt aangeboden welke onder de reikwijdte van de Wwft valt). Dan komt deze dienst alsnog binnen de reikwijdte van de Wwft te vallen. Het is daarom van belang dat iedere dienst die onder de noemer van ‘factoring’ zal worden verleend, op voorhand wordt beoordeeld op de eventuele aanwezigheid van kredietelementen. Pas daarna kan met zekerheid worden vastgesteld of de desbetreffende factoringvorm de dans ontspringt voor wat betreft de toepasselijkheid van de Wwft. Als een partij buiten de reikwijdte van de Wwft wil blijven, dan zal deze dus een dienst moeten verlenen, waarin (potentiële) kredietelementen ontbreken. Alertheid en scherpzinnigheid zijn hierbij dus vereist.

Dit artikel is afgesloten op 20 februari 2023.

Over de auteurs

Mr. drs. C. (Casper) Riekerk

Advocaat financieel toezichtrecht bij Finnius Advocaten in Amsterdam.

Mr. M. (Maurice) van Oosten

Advocaat financieel toezichtrecht bij Finnius Advocaten in Amsterdam.